

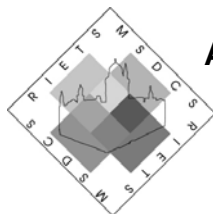
Kollel Yom Rishon

Lighting Chanukah Candles on Erev and Motzai Shabbos

1. Ran Shabbos 9a
2. Ran Shabbos 10a
3. Shulchan Aruch 672:1
4. Shulchan Aruch 679:1
5. Shaarei Teshuva 679:1
6. Mishna Brurah 679:1
7. Shulchan Aruch 671:7
8. Biur HaGra 671:21
9. Shaarei Teshuva 671:12
10. Shulchan Aruch 681:2
11. Taz 681:1
12. Biur HaGra 681:1
13. Nefesh HaRav p. 222-224

Rabbi Hershel Schachter

Sunday, December 12, 2004

**A Project of the Max Stern Division of Communal Services-RIETS,
An Affiliate of Yeshiva University**

This week's program is being sponsored in part by Rabbi & Mrs. Brian Thau and Family
and Mrs. Maxine Thau in honor of Dr. Edwin C. Thau's Yahrtzeit- 28 Kislev,
with appreciation to the RIETS Rabbinic Alumni Association.

1 ר"ן מסכת שבת דף ט עמוד א בדפי הרי"ף

מצותה משתשקע החמה – לאו למימרא שלא יהא רשאי להדליק קודם זמן זה דשבת יוכיח שצריך להדליק קודם שקיעת החמה לרבה דאמר בשילהי פירקין (דף לד:): דמשתשקע החמה הוי בין השמשות אלא עיקר מצותה קאמר ואם רצה להקדים מקדים אבל מדברי בעל הלכות ז"ל נראה דדוקא נקט משתשקע החמה ובערב שבת נמי מדליק אחר שקיעה וכרב יוסף דאמר דמשתשקע החמה עד שהכסיף העליון והשוה לתחתון יום

2 ר"ן מסכת שבת דף י עמוד א בדפי הרי"ף

ומדאמרין נר חנוכה ונר ביתו נר ביתו עדיף – כתב הרמב"ן ז"ל משמע לי דאף להקדים מקדימין נר ביתו לשל חנוכה שכל התדיר והמשובך מחבירו קודם לחבירו [זבחים פט.]. אבל ראיתי לבעל הלכות ז"ל שאומר והיכא דקא בעי אדלוקי נר חנוכה ונר שבת ברישא מדליק דחנוכה והדר מדליק של שבת דאי אדליק דשבת ברישא איתסר ליה לאדלוקיה דחנוכה משום דקבלה לשבת עליה וכמה הוא דחוק זה הטעם אם אמרו ביום הכיפורים כן [ערובין מ:]: כשאמר זמן משום דמוסיפין מחול על הקדש ואוכלין ופוסקין מבעוד יום ויכול הוא להפסיק ולקבל עליו שלא יאכל מבעוד יום וכיון שאמר זמן הרי קבלו מעתה אבל הדלקת נר בשבת אם הדליקו מה קיבול שבת יש בכך הרי כדי שלא יהא טרוד בערב הוא עושה אם כן הדליק נר זה בערב שבת לא ידליק נר אחרת ואדרבה לא מפני שהוא שבת מדליק אלא מפני שעדיין אינה שבת וכי גמר הדלקה קונה שביתה ועוד הרי אמרו בשלהי פירקין [לה:]: שלישית להדליק את הנרות הדליק המדליק ושווהה כדי לצלות דג קטן או כדי להדביק פת בתנור אלמא בתר הדלקת הנר מותר לצלות דג קטן ולהדביק פת בתנור דכולהו ודאי מדליקין זמן דכולהו אינשי היא להדלקה ובתר הכי מאן דאדליק גופיה מדביק פת בתנור וצולה דג קטן מדלא הויה תקיעה בתרייתא דהדלקה וש"מ דכל כי האי גוונא לאו קבלה היא ושרי אלו דבריו ז"ל ואינן נראין לי

3 שולחן ערוך אורח חיים סימן תרעב סעיף א

אין מדליקין נר חנוכה קודם שתשקע החמה, אלא עם סוף שקיעתה, לא מאחרים ולא מקדימים. ויש מי שאומר שאם הוא טרוד יכול להקדים מפלג המנחה ולמעלה, ובלבד שיתן בה שמן עד שתכלה רגל מן השוק.

4 שולחן ערוך אורח חיים סימן תרעט סעיף א

בערב שבת מדליקין נר חנוכה תחלה ואח"כ נר שבת. הגה. ומברך עליהם כמו בחול, אע"פ שמדליקין בעוד היום גדול (ת"ה סי' ק"ב).

5 שערי תשובה אורח חיים סימן תרעט

וע' בברכי יוסף שכ' בשם מהר"ש אבוהב תשו' כת"י יש לזוהר להתפלל מנחה בע"ש של חנוכה ואח"כ להדליק נ"ח כי תפילת מנחה נגד תמיד של בין הערבים ונ"ח זכר לנס הנעשה בנרות המנורה הנדלקת אחר תמיד של בין הערבים עכ"ל:

6 משנה ברורה סימן תרעט ס"ק א

נר חנוכה תחלה – כדי לצאת דעת הי"א דס"ל דאי ידליק של שבת תחלה קבליה לשבת ואיתסר עליה מלאכה אבל רוב פוסקים חולקים ע"ז וס"ל דלא תליא קבלת שבת בהדלקת הנר וע"כ אם הדליק של שבת ולא קיבל שבת במחשבתו יכול להדליק אח"כ וכ"ז באיש המדליק אבל אשה המדלקת כיון שהמנהג שמסתמא מקבלת שבת בהדלקתה א"כ לא תדליק שוב של חנוכה אלא תאמר לאחר להדליק והוא יברך אקב"ו להדליק בשבילה אבל ברכת שעשה נסים וכן שהחיינו ביום א' יכולה בעצמה לברך:

7 שולחן ערוך אורח חיים סימן תרעא

ומדליקין ומברכין (בבית הכנסת) משום פרסומי ניסא. הגה. ואין אדם יוצא בנרות של בהכ"נ, וצריך לחזור ולהדליק בביתו (ריב"ש סימן קי"א); ונוהגין להדליק בבהכ"נ בין מנחה למערבי, ויש נוהגין להדליק בערב שבת קודם מנחה (כל בו ואבודרהם); ואם רוצים למהר להתפלל לאחר שכירך הש"צ והדליק אחד מהן, יוכל השמש להדליק הנשארים, והש"צ יתפלל (מהרי"ל).

8 ביאור הגר"א אורח חיים סימן תרעא סעיף קטן כא

ומדליקין – ראייה מהלל בלילי פסחים שנתקן על הכוס ואומרים בבית הכנסת משום פירסומי ניסא כמו שכתוב בירושלמי [ברכות פרק א הלכה ה] בענין ברכה הסמוכה לחברתה והרי אשר גאלנו שניא שאם שמעה בבית הכנסת יצא:

9 שערי תשובה על שולחן ערוך אורח חיים סימן תרעא סעיף קטן יב

קודם מנחה - ועיין לעיל ס"ק ז' מ"ש בשם מו"ק דחולק ע"ז אלא כיון שהוא משום פירסומי ניסא צריך שיהיה עדה בשעת מעשה ומכל מקום כשהשעה דחוקה אין לבטל ההדלקה רק ידליק בלא ברכה עיין שם ומ"ש בשם השבו"י ח"ב עיין שם דמבואר במקום שיש מנהג להדליק בכל השנה באותה מנורה דליכא היכר אם הנרות של שעה גדולים שדולקים עכ"פ עד חצות לילה כמנהג בבה"כ פשיטא דהוי היכרא טובא אלא אפי' כשמדליקין בשמן זית וכן בכל השנה באותה מנורה אז יפסיק בשבת קודם ולא ידליק באותן נרות דאז הוי היכר פירסומי ניסא כמ"ש לענין שמפסיקין לתקוע בער"ה כדי להפסיק בין תקיעות דאורייתא לדרבנן וה"ה לענין פירסומי ניסא דרבנן עיין שם ולענ"ד צ"ע אם יש לבטל בשביל זה ההדלקה שנוהגין תדיר להדליק לכבוד שבת במנורה זו בבה"כ בשביל שיהיה בשבת חנוכה שאח"ז פירסומי ניסא ואין זה דומה לתקיעות כלל כמובן ויותר נראה שידליק איזה שבתות קודם נרות פשוטים כשאר נרות של בה"כ וכשידליק עתה שמן זית איכא פירסומי ניסא ואע"ג דגם לגבי שבת אמרינן דשמן זית מן המובחר מכל מקום אין קפידא כ"כ כמו אם לא ידליק כלל מכ"ש אם ידליקו בשבתות קודם נרות שעה שלדעת הב"ה נרות שעה דידן הוי' כשמן זית שהרי אורה צלול וכמבואר בסימן רס"ד עיין שם וע"ש בשבו"י מ"ש ליישב קושיית גיסו בעל א"ז על התו' בשבת דף כ"א דמדייקו מנר שיש לו שתי פיות כו' עיין שם:

10 שולחן ערוך אורח חיים סימן תרפא סעיף ב

מדליקין נר חנוכה בבה"כ קודם ההבדלה. הגה. וכ"ש בביתו שמדליק ואח"כ מבדיל, שהרי כבר הבדיל בבה"כ.

11 ט"ז אורח חיים סימן תרפא סעיף קטן א

בבית יוסף הביא זה בשם תרומות הדשן סימן ס' ואחר כך הביא בשם הר"ד אבודרהם [עמוד רא] שיש מדליקין אותם אחר שיבדיל על הכוס וכאן פסק בשולחן ערוך כתרומת הדשן. ובתרומת הדשן כתב דבריו אחר שנמצא במנהגים [מהרי"ל הלכות חנוכה עמוד תו] כן, דעושינן כן כדי לאחורי באפוקי יומא דשבתא. ואני שמעתי שהרב מהר"ל מפראג עשה הלכה למעשה כדעת השנייה להבדיל קודם וכן כתב הוא ז"ל בספר נר מצוה [עמוד כח-כט] שלו. ונתתי את לבי לפי עניות דעתי על זה, וזה אשר העליתי בסיעתא דשמיא דשפיר יש למעבד כן ולהקדים להבדלה לנר חנוכה, דאיתא במשנה פרק כל התדיר [זבחים פט]. דתדיר קדם לאינו תדיר, ויליף לה מקרא דכתיב [במדבר כח, כג] אשר לעולת התמיד, וזה ברור דכל מידי שאין לנו הוכחה ברורה מן התלמוד לדחות התדיר משום איזה טעם אמרינן ליה לאו כלום עבדת, דמנא לך לסתור הכלל ובוזה אין לך טעם לדחות התדיר.

12 ביאור הגר"א אורח חיים סימן תרפא סעיף קטן א

וכל דברי הט"ז כאן דחויים, עיין עליו

13 נפש הרב דף רכב

הגר"א כתב (סימן תרעא ס"ק כא) שמקור למנהג הקדמונים להדליק נר חנוכה בבית הכנסת [אע"פ שאין אדם יוצא בהם, דהא בעינן שתהא ההדלקה בביתו] הוא מהלל בלילי פסח שנתקן על הכוס [כחלק מהסדר] ואומרים אותו בבית הכנסת משום פירסומי ניסא. כלומר, דכל חובת היחיד שתכליתה לשם פירסומי ניסא הופכת להיות גם חובת הציבור – בכדי ששיגי ע"י כך יותר פירסומי ניסא. והנה מנהג העולם הוא להדליק נ"ח אחר צה"כ (על משנה ברורה רס"י תרעב) חוץ מההדלקה שמדליקין בבית הכנסת, שמדליקין שמה בין מנחה למערב, ונוהגים בבית הכנסת כדעת הגר"א, להדליק תיקף אחר השקיעה, צריך להבין טעם הבדל זה. וכן נהגו הרבה לעשות פשרה במוצאי שבת בין ההדלקה שבבית הכנסת לבין ההדלקה שבבית, שבבית הכנסת מדליקים קודם ההבדלה, ואילו בבית נוהגין כהט"ז להבדיל תחילה ואחר כך להדליק נ"ח. והנה בערב שבת

כשהציבור מתאחרים לבא לתפילת מנחה, יש מן האחרונים שכתבו שרשאי הש"ץ להדליק בברכה אפילו קודם תפילת מנחה ואפילו אם עדיין לא נתקצבו המנין לבית הכנסת. ואמר בזה הגר"מ סולוביצ'יק דאין זה נכון, דהמנהג להדליק בבית הכנסת הוא שתהיה ההדלקה בתורת הדלקת הציבור, ואם אין שם עשרה נמצא שאין כאן הדלקת הציבור. ואפילו אם כבר יש שמה עשרה אלא שעדיין לא התפללו מנחה בציבור גם כן נראה שאין המנהג מתקיים בהדלקה זו. דלקיום המנהג בעינן שתהיה ההדלקה מתקיימת על ידי ציבור של תפילה, ומה שנהגו בהרבה מקומות באמריקה להדליק בברכה אצל מסיבת חנוכה של המענ"ז קלו"ב או אצל מסיבת חגיגה, נראה על פי פשוטות שאין זה קיום של המנהג של הקדמונים, והברכה תהיה ברכה לבטלה. [ואפילו יאמר החזן המברך "השם אלוקינו" ולא יבטא השמות האלו כהוגן גם כן נראה דהוי בכלל ברכה לבטלה] ולא מקרי צבור של תפילה אלא בנצטרפו מקודם להתפלל מנחה, ועדיין נשארו במקומם בבית הכנסת מכונים ועומדים להתפלל מעריב. אבל לאחר שכבר גמרו כל תפילת ערבית, או קודם שהתפללו מנחה בצבור, אין עליהם חלות "צבור של תפילה" שנאמר שבהדלקתם יקיימו את מנהג הקדמונים להדליק בצבור. ומהאי טעמה הוא שנהגו להדליק בבית הכנסת תיקף לאחר השקיעה ולא להמתין עד לאחר צה"כ, שרוצין להדליק בין מנחה למעריב, וכנ"ל, וגומרים תפילת המנחה בסמוך לשקיעה. וכן נראה דלפי זה אתי שפיר הפשרה שהרבה נוהגים במוצ"ש"ק, דבבית מבדילים קודם להדלקת נ"ח, וכסברת הט"ז. משא"כ בבית הכנסת, אם יבדילו תחילה, הרי על ידי זה יצא שהדלקת נ"ח תהיה אחר גמר תפילת הציבור, ונמצא שכבר פקע השם צבור של תפילה, ולא יהיה בהדלקתם משום קיום המנהג הנ"ל. ואף דבמוצ"ש אי אפשר להדליק קודם מעריב, דאין עושים מלאכות קודם אמירת אתה חוננתנו, מכל מקום בבריסק דקדקו להדליק קודם ויהי נועם, כלומר, קודם גמר התפילה בצבור, דאמירת קדיש תתקבל היא גמר התפילה בצבור. ואפילו לפי המנהג הפשוט הנזכר בפוסקים שמדליקים בבית הכנסת אחרי קדיש תתקבל, קודם ויתן לך, דבמוצ"ש התפילה של צבור עדיין נשאר עומד בצירופו עד לאחר אמירת ההבדלה, שכמו שיש תוספת שבת לפנייה כמו כן יש תוספת שבת לאחריה, וכמו שיש ענין של תוספת שבת שעל ידי הציבור לפנייה (לענין זה שהמיעוט נגררים אחר הרוב, ואף הם אסורים בעשיית מלאכה, וזהו ענין התקיעות שנהגו בזמן הגמרא – להבטיל את העם ממלאכה) כמו כן נראה שיש ענין של תוספת שבת של הציבור לאחריה, וההבדלה על הכוס בבית הכנסת היא היא הסיום של התוספת שבת שלאחריה של הציבור, ונמצא שהציבור של תפילה עדיין נשאר עומד בצירופו עד שישמעו אותה ההבדלה. [עי' מסורה חוברת ד' עמוד יב-יג] [ויש מקומות שנהגו לגמור את כל התפילה כולה בליל פסח, ולאחר הקדיש שאחרי אמירת עלינו, יוצאים מבית הכנסת אותם בני אדם שאין מנהגם לומר את ההלל, ואלו שרוצים לומר את ההלל בצבור מתחילים אז לומר את ההלל. ולפי דעת רבינו עפ"י דברי הגר"א הנ"ל, יש מקום לומר דלקיים הענין דאמירת ההלל בצבור בליל פסח בעינן שתהיה אמירתו ע"י הציבור של תפילה, כלומר, בדוקא קודם שיאמרו קדיש תתקבל, אבל לומר את ההלל אחרי עלינו, אף שישארו שמה עשרה, אולי אין זה נחשב כאמירה על ידי צבור של תפילה, וכמש"ב לענין הדלקת נ"ח אחרי גמר תפילת ערבית. (ד"ע)]